

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Vlaamse Schapenhouderij vzw
info@vsh.be

Projectpartners

- Vlaamse Schapenhouderij vzw
- Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw
- KULeuven – Labo voor Fysiologie van huisdieren

IN DIT NUMMER:

Voorwoord	1
Wat is bioveiligheid?	3
Oproepen	5

Nieuwsbrief 4

Demonstratieproject
Ziekten van A(bortus) tot Z(woegerziekte)
preventieve gezondheidszorg bij kleine herkauwers

JAARGANG 12, NR. 50

JULI 2021

Voorwoord

Over preventieve gezondheidszorg, micro-slachthuizen en de wolf

Beste Schapenhouders,
Beste Houders van Kleine Herkauwers,

Het project ' Ziekten van A(bortus) tot Z(woegerziekte): preventieve gezondheidszorg bij kleine herkauwers' is in volle ontwikkeling. De discussieavonden liggen achter ons. Bedrijven, die zich hebben gemeld, worden bezocht en begeleid. In het najaar zullen samen met de vergaderingen van het PCKH (het Praktijkcentrum voor Kleine Herkauwers) workshops gepland worden, waar klauwverzorging, vaccinaties en ergonomie aan de orde zullen zijn. En noteer ook maar dat op 9 april en 7 mei 2022 twee praktijkdagen zullen doorgaan.

In deze nieuwsbrief brengt Eva Van Mael een artikel over bioveiligheid. Bioveiligheid was tot begin vorig jaar voor velen een wat abstract begrip of een ver van mijn bed gegeven. Maar Corona heeft ons allen hopelijk ondertussen geleerd wat bioveiligheid is of moet zijn : contacten vermijden, quarantaine, ontsmetten, bedrijfseigen kledij of geen vreemden toelaten en last but not least vaccineren. Zo moeten we niet alleen onszelf beschermen tegen het Corona-virus, maar moeten we evenzeer onze dieren beschermen tegen gevaarlijke bacteriën of virussen.

We zijn verheugd in deze nieuwsbrief, met dank aan Vlaanderen en Europa, ook de opstart op 1 juli van twee nieuwe projecten te mogen aankondigen. In latere nieuwsbrieven zal hier uitvoeriger worden op ingegaan. Deze nieuwe projecten spelen in op specifieke problemen voor onze sector nl. het gebrek aan slachthuizen en de wolf. Vooreerst zijn er in Vlaanderen van langsom minder slachthuizen die nog kleine herkauwers (schapen, geiten, herten) willen slachten. En anderzijds worden onze collega's in Antwerpen, maar vooral in Limburg in stijgende mate geconfronteerd met het wolvenprobleem.

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:

Europa investeert
in zijn platteland

Wat de slachthuisproblematiek betreft, worden in deze nieuwsbrief kort de contouren van het EIP-project 'Nood aan Microslachthuizen' geschetst. Een operationele groep wordt opgestart om de mogelijkheden en haalbaarheid van kleinschalige regionale slachthuizen te bekijken, waar verschillende diersoorten in kleine aantallen zouden kunnen geslacht worden, zonder hiervoor 100 km te moeten rijden. Zeker voor zij die aan korte keten afzet doen, is dit vrij essentieel.

Anderzijds is zeer recent door Minister Hilde Crevits, verantwoordelijk voor Landbouw en Visserij, een demo-project goedgekeurd met als titel 'De wolf, wees op uw hoede'. De basisdoelstelling van dit project is onze schapen- en veehouders te begeleiden om hun dieren/vee afdoende te kunnen beschermen tegen de wolf. De beperkte initiatieven hiertoe vanuit de 'natuur'-hoek zijn weinig succesvol, hebben enkel de hobbyhouders bereikt en worden door de beroepssector omwille van de aanpak met argwaan bekeken. Diverse wolven hebben sinds enige jaren ook de weg gevonden naar Vlaanderen. Er heeft zich ondertussen een roedel gevormd, die voor het tweede jaar op rij aan gezinsuitbreiding heeft gedaan in Limburg. De komst van de wolf wordt op 'hoera' onthaald door de 'natuur'-gezinden, door zelf verklaarde specialisten en zelfs door organisaties, die stellen bekommerd te zijn om het dierenwelzijn, dit niettegenstaande de wolven nacht na nacht veel dierenleed veroorzaken. Ik heb deze organisaties al eerder schizofreen genoemd. Maar de wolf is er en we moeten er mee (leren) leven.

Er wordt algemeen verkondigd dat de wolf mensenschuw is en dat een 'wolfproof-afsluiting' schade kan voorkomen. Minister Zuhal Demir heeft al aangekondigd dat wie zijn weiden niet degelijk afsluit straks geen vergoeding meer zal ontvangen als er dieren gedood worden. De vaststellingen in Limburg en Antwerpen, in wolvengebied, spreken deze visie (mensenschuw zijn en wolfproof afsluiten) tegen. Er zijn al herhaaldelijk beelden verspreid, waaruit blijkt dat de aanwezige wolven niet echt bang zijn voor de mens. Waarom zouden ze trouwens. Beleidsmatig wordt de mens zijn middelen ontnomen om voor afschrikking te zorgen. Voor wie de evoluties van nabij volgt is er ook een zekere escalatie waar te nemen in het optreden van de wolf of de wolvenroedel. Waar aanvankelijk hier en daar een schaap het slachtoffer werd, zien we nu soms al grotere aantallen dieren die gedood of verwond worden, een koe wordt gedood en verscheurd, schapen worden doodgebeten niettegenstaande hun wei 'wolfproof' afgesloten is en als klap op de vuurpijl is er recent op klaarlichte dag een aanval op een geherderde kudde gebeurd met een paar dode schapen tot gevolg. Hier wordt duidelijk bewezen dat de wolf snel bijleert en zijn gedrag bijstuurt. Wanneer zulke aanvallen in het nieuws komen wordt daar zelfs door ambtenaren nogal vergoelijkend over gesproken, wat gebeurt is vrij evident en geen reden tot grote bezorgdheid. Maar als we de evolutie zien moeten we ons als 'verantwoordelijke' toch de vraag durven stellen: wat zal het worden als straks als volgende stap in deze evolutie een mens aangevallen wordt? Wie zal dan de verantwoordelijkheid op zich nemen? Of zal men terug een zondebok zoeken om de eigen verantwoordelijkheid te ontwijken?

Dank zij het nieuwe project (afgekort) 'wolf' willen wij met de partners tijdens het komende anderhalf jaar de schapenhouders/veehouders, vooral in wolvengebied, begeleiden om hun dieren effectief te beschermen. De schapenhouders zijn niet onwillig, zoals Minister Zuhal Demir al herhaaldelijk verklaarde, maar ze moeten goed geïnformeerd worden wat er hen te doen staat en hiervoor ook de nodige financiële ondersteuning krijgen. Daar toe zijn er twee besluiten van de Vlaamse regering, de professionelen kunnen aan de slag, maar voor de kleinschaliger kwekers is het blijkbaar nog even wachten op hun nieuwe ondersteuningsregeling. Dus graag daden, na de vele woorden!

André Calus
Voorzitter vzw Vlaamse Schapenhouderij (VSH)

Wat is bioveiligheid?

Eva van Mael

In de aanpak en het onder controle houden van allerlei dierziekten in een kudde schapen, geiten of herten speelt bioveiligheid een sleutelrol. Bioveiligheid is het geheel aan maatregelen die u als veehouder kan nemen om te vermijden dat dierziekten binnen sluipen in de kudde en zich verder gaan verspreiden. Die maatregelen kunnen heel divers zijn: van het voorzien van bedrijfseigen kledij tot vaccinatie van uw dieren. In deze nieuwsbrief zullen een aantal voor de hand liggende en minder voor de hand liggende bioveiligheidsprincipes toegelicht worden.

1. Vermijd contact met andere dieren

Het allergrootste risico voor het binnenbrengen van nieuwe ziekten in uw kudde ligt in het contact met dieren afkomstig van andere bedrijven. Daarover bestaat geen twijfel. Dat contact kan er zijn doordat een nieuw dier wordt aangekocht en aan de kudde wordt toegevoegd, door het uitlenen van een dekram, door contact met dieren op naburige weides of door deelname aan verzamelingen en prijskampen. Het naleven van een quarantaineperiode kan in geval van nieuw aangekochte dieren het risico al verminderen. Ook dieren die hebben deelgenomen aan prijskampen zouden in quarantaine moeten vooraleer ze terug aan de kudde worden toegevoegd. Tijdens zo'n quarantaineperiode moeten de dieren goed gecontroleerd worden op besmettelijke ziekten zoals rotkreupel en schurft en kunnen eventueel enkele bloedonderzoeken uitgevoerd worden om minder zichtbare dierziekten uit te sluiten. Het spreekt voor zich dat het verstandiger is om enkel dieren aan te kopen van bedrijven met een goede gezondheidsstatus. Vraag hier zeker naar! Schapenhouders die niets te verbergen hebben zullen zonder problemen antwoorden op al uw vragen of een bezoek aan het bedrijf toestaan! Denk ook na over het transport van de dieren. Laat u het transport uitvoeren door een derde partij? Probeer er dan voor te zorgen dat enkel uw aangekochte dieren op dat moment vervoerd worden in een goed gereinigde veewagen.

Ook contact met andere diersoorten en met name ongedierte kan een risico inhouden. Ratten en muizen kunnen dierziekten doorheen de stal verspreiden. Katten kunnen dan weer dragen zijn van de toxoplasmose parasiet die aan de basis kan liggen van abortusproblematiek.

2. Heb aandacht voor bezoekers

Komen er regelmatig bezoekers op uw bedrijf? Voorzie dan in bedrijfseigen kledij en sta er ook op dat bezoekers deze aantrekken vooraleer ze de stal betreden. De stal moet als het ware uw propere zone zijn, waar niemand binnen mag zonder bedrijfseigen kledij. Buiten de stal bevindt zich de publieke zone waar deze maatregelen niet gelden. Vooraleer over te gaan naar de propere zone moeten bezoekers idealiter een grijze zone passeren waar ze zich kunnen omkleden. Dit geldt ook voor uw vaste dierenarts en voederadviseur. Eigenlijk vormen zij net een groter risico dan pakweg de kinderen uit de straat die even naar de schapen komen kijken omdat ze van het éne bedrijf naar het andere gaan en zo dierziekten met zich kunnen meedragen. Sommige kiemen kunnen immers langere tijd overleven in de omgeving en zeker als ze beschermd zijn door een laagje organisch materiaal zoals mest, stro, modder,... Het beschikbaar stellen van bedrijfseigen laarzen en overalls is een eenvoudige en relatief goedkope maatregel die u veel leed kan besparen.

3. Ga voorzichtig om met kadavers

Dieren die onverhoopt sterven worden best zo snel mogelijk uit de kudde verwijderd. Bij vermoeden van een besmettelijke oorzaak kan autopsie op het kadaver meer duidelijkheid brengen en kan indien nodig een correcte behandeling ingesteld worden bij de rest van de kudde. Indien het kadaver opgehaald wordt door rendac, leg het dan op een plek die voor rendac makkelijk bereikbaar is en bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de straat. Op die manier vermijd u dat de vrachtwagen van rendac (die ook van het éne naar het andere bedrijf rijdt) onnodig op uw erf moet rijden. Zorg er bovendien voor dat de kadaverplaats verhard is zodat ze nadien gemakkelijk gereinigd kan worden. Materiaal of kledij die in contact kwam met het kadaver moet steeds gewassen en/of ontsmet worden.

4. Geef je dieren een duwtje in de rug

Of dieren ziek worden, hangt af van het evenwicht tussen enerzijds de afweer of immuniteit van de dieren en anderzijds de infectiedruk of de hoeveelheid ziektekiemen die op een bedrijf aanwezig zijn. Er zijn heel wat maatregelen die je als veehouder kan nemen om de immuniteit van je dieren een duwtje in de rug te geven en dus de kans op ziekte te verkleinen. Vaccinatie is daar één van. Een vaccinatieschema is steeds op maat gemaakt van elk bedrijf en moet besproken worden met de eigen dierenarts. Er zijn heel wat factoren die kunnen meespelen in de keuze om al dan niet te vaccineren, zoals de ligging van het bedrijf, de aanwezigheid van naburige schapenhouders, de ziektegeschiedenis op het bedrijf, enz. Ziekten waartegen courant gevaccineerd wordt, zijn rotkreupel, Clostridium (“het bloed”), zomerlongontsteking en blauwtong. Het vaccineren van drachtige dieren zorgt voor een stijging van de hoeveelheid antistoffen in de biest. Dat brengt ons naadloos bij het biestmanagement. Lammeren worden geboren zonder eigen afweerstoffen en de opname van goede biest in de eerste 24 levensuren zijn dan ook van levensbelang. Biest van de eigen moeder krijgt steeds de voorkeur. Indien dat geen optie is, bespreek dan de beste alternatieven met uw dierenarts.

5. “Mijn manier van werken”

Tot slot nog dit: voor een goede bioveiligheid is het uiterst belangrijk dat alle genomen maatregelen consequent worden toegepast. Voer dus geen veranderingen door in je werking waarvan je op voorhand weet dat ze niet vol te houden zijn. Het is de bedoeling dat het echt jouw manier van werken wordt. Kies ervoor om als eerste de pijnpunten aan te pakken die voor jouw bedrijf het grootste risico vormen. Dat is voor iedereen anders en heel bedrijfsafhankelijk. Schakel desnoods de hulp in van je dierenarts of een ander extern persoon om een correcte risico-analyse op te maken.

Nog steeds bedrijven gezocht voor samenwerking !

Voor de komende twee jaar worden (5 à 10) bedrijven gezocht (schapen, geiten, herten) die zich op het vlak van diergezondheid willen laten doorlichten en zich willen laten begeleiden.

Er zullen voorstellen gedaan worden om het bedrijfsmanagement aan te passen om de diergezondheid te verbeteren. Het is hier evident dat bedrijven, die willen meewerken ook bereid moeten zijn om hun bedrijfsvoering in functie van de adviezen te wijzigen , zodat het gezondheidspeil van het bedrijf in positieve richting kan evolueren.

Bedrijven, die geïnteresseerd zijn om zich te laten begeleiden kunnen zich melden via info@vsh.be. Wij vragen uw contactgegevens, een korte beschrijving van uw bedrijf en aanduiden van eventuele diergezondheidsproblemen. Alles zal discreet behandeld worden. Er wordt gerekend op een actieve medewerking en opvolging van de adviezen. Het bedrijf zal twee of drie keer bezocht worden. Bij overaanbod zullen de dierenartsen betrokken bij het project een onderbouwde selectie maken van welke bedrijven effectief kunnen gevolgd worden.

Oproep

Abortus bij kleine herkauwers veroorzaakt door Chlamydia abortus is een actueel, vaak onderschat probleem. Om hier meer bewustwording rond te creëren, wil **HIPRA** graag dit probleem aankaarten aan de hand van een videocampagne.

HIPRA is een Spaans farmaceutisch bedrijf met vestigingen over heel de wereld. Hun visie is 'preventie', en daarom wordt voornamelijk ingezet op onderzoek naar en ontwikkeling van vaccins voor voedselproducerende dieren.

Voor deze campagne is HIPRA op zoek naar veehouders/dierenartsen die met deze problematiek rond Chlamydia abortus in aanraking zijn gekomen en die hierover willen getuigen!

Bij interesse, gelieve contact op te nemen met HIPRA via het nummer 0491/34.24.82 of via liesbeth.rommelaere@hipra.com. Je kunt alle info over HIPRA terugvinden op www.hipra.com